

Torre Negra

Sant Cugat del Vallès

Ubicació

Comarca: Vallès Occidental
Lloc/Adreça: Camí de Can Borrell, s/n
Emplaçament Sant Cugat nucli
Alçada: 125

Coordenades:

Latitud: 41.465210136437
Longitud: 2.1008598805175
UTM Est (X): 424915
UTM Nord (Y): 4590792

Classificació

Número de fitxa 08205 - 20
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Medieval Romànic Gòtic Modern
Segle XII-XVIII
Estat de conservació Bo
Protecció Legal
Tipus de protecció: BPU
Observacions protecció: Revisió del Pla Especial de Protecció de Patrimoni Arquitectònic 2008. Fitxa A-2.
Revisió del Pla Especial de Protecció de Patrimoni Arquitectònic 2008. Fitxa H-10.
Carta arqueològica de Sant Cugat del Vallès número 44 (Jaciment arqueològic del paratge de la Torre Negra).
Carta arqueològica de Sant Cugat del Vallès número 70 (Jaciment arqueològic de la Torre Negra).
Data aprovació: dc., 30/04/2008 - 12:00
Número inventari IPA-27893; IPAP-12100; IPAP-12103.
Generalitat i altres inventaris

Accés	Fàcil
Ús actual:	Cultural
Titularitat	Pública
Titular:	Ajuntament de Sant Cugat del Vallès
Fitxes associades:	
	Camí a Barcelona per la vall de Gausac
Autoria de la fitxa	Daniel Sancho París (Stoa, propostes culturals i turístiques SL)
Data de registre de la fitxa:	dv., 07/07/2023 - 16:52

Descripció

Antiga fortificació d'origen medieval que fou remodelada al segle XV i transformada al XVIII en una explotació agrícola. Es troba en un paratge prop del camí de Sant Medir, ja que inicialment tenia la funció de controlar el camí que sortia de Barcelona i transcorria per aqueta vall. Concretament, un cop passat el forat d'en Bocàs, en un replà existent entre dues torrenteres, al començament de la serra de Collserola i al final de la zona d'horta dels conreus més meridionals de la plana del Vallès, entre la vila de Sant Cugat i la torre.

L'estat actual de la Torre Negra és el resultat sobretot de la reforma que hi va fer la nissaga Palou al segle XV, i posteriorment de les reformes realitzades per adaptar l'edifici a l'ús agrícola. És una construcció de planta quadrangular (23 x 26 metres), que consta de planta baixa i dos pisos, amb un nivell més a la torre. Aquesta s'alça a la cantonada sudest, mentre que els altres tres angles també estan ressaltats en forma de torre. Els paraments exteriors estan construïts amb carreus de pedra, amb una patina fosca que dona nom a l'edifici. El coronament és emmerletat parcialment i conté altres elements defensius, com ara sageteres i elements de barbacana. Actualment, les cobertes són a un o dos vessants, encara que en origen hi havia terrats. També hi ha plantes parcials amb unes golfes i un semisoterrani.

El portal d'entrada és un arc de mig punt fet amb grans dovelles. La resta d'obertures s'hi van anar introduint al llarg dels segles, com les finestres d'estil gòtic i neogòtic (segle XX) i el balcó de la sala (segle XVIII).

L'interior s'emmarca en la línia de les construccions del gòtic civil català. La planta baixa estava destinada a estable, serveis agrícoles i magatzems. També hi ha un pati central, d'on arrenca l'escala que porta a les dependències del primer pis. A la planta noble s'hi accedeix per un portal amb un escut de la família Palou. Inclou una sala d'accés, amb restes de pintures de vaixells, i les sales de la zona oest, amb guixerries ornamentals i els sostres enteixinats amb decoració pictòrica. La sala conté un paviment amb rajola disposada en espiga, de l'any 1692. Ho diu una inscripció en una de les peces. També disposa d'una llar de foc construïda per la família Rabadà. L'accés a la planta superior es realitza gràcies a tres escales de cargol. Estava destinada als serveis i a magatzems, entre d'altres.

L'entorn de la torre és una àrea d'expectativa arqueològica per la possibilitat que s'hi conservin restes, com a mínim de l'època medieval, tot i que en aquesta zona s'hi han trobat també restes d'època romana. Ja l'any 1969 l'arqueòleg Albert Estrada, entre altres, pensava que podia existir una vil·la romana en aquest indret, i Llibert Piera va trobar algunes restes arqueològiques entorn del Pi d'en Xandri.

Situat al nord de l'edifici, existeix també el jaciment arqueològic del paratge de la Torre Negra. És a prop del torrent i dins de la propietat. Concretament, a la zona d'una corba pronunciada a la dreta, on hi ha un camp cobert de vegetació baixa, s'hi va localitzar ceràmica i material del període romà: ceràmica sigil·lada, tègula i ceràmica comuna. Es tracta d'una troballa molt puntual i no va aparèixer cap més material al

voltant.

Observacions:

La zona de la Torre Negra és de gran valor paisatgístic perquè hi trobem una vegetació específica, amb zones obertes i amb vegetació ruderal. Aquí, s'hi observen diferents espècies d'orquídies autòctones, que tenen una regressió poblacional generalitzada per la pèrdua d'hàbitat i també per culpa dels senglars i de la recol·lecció per part dels humans. Les espècies d'orquídies són: mosques grosses (*Himantoglossum robertianum*), abellera vera (*Ophrys apifera*), abellera de la passió (*O. passionis*), abellera becada (*O. scolopax*), curraïà blanc (*Cephalanthera longifolia*), curraïà pàl·lid (*C. damasonium*) i l'orquídia de tardor (*Spiranthes spiralis*).

Història

La Torre Negra és una imponent fortificació que té el seu origen en una antiga fortalesa que va promoure l'abat Armengol l'any 1145. Segons les indicacions d'aquest abat del monestir de Sant Cugat, havia de ser construïda en tàpia. L'objectiu era repoblar les terres que estaven ermes a causa de les invasions sarraïnes, just a l'inici del camí de Barcelona per la vall de Gausac i Sant Medir.

En poc temps la Torre Negra, que constituïa la quadra de Vilanova, va esdevenir un contrapoder del monestir. Les famílies Vilanova i Palou a l'època medieval, i posteriorment els Erill, van disputar al monestir el control dels terrenys del seu entorn. Els Palou foren una important família nobiliària vinculada al poder reial, i van constituir aquests terrenys en un terme sota el seu control. Aquest terme abastava la conca de la riera de Sant Medir, des de la Torre Negra fins a Sant Adjutori, i estava poblada per una desena de masies, de les quals tan sols queda dreta la de Can Borrell.

L'any 1432 Guerau de Palou va ampliar i consolidar la fortificació en contra de la voluntat del monestir, al qual ja no li interessava el seu territori. L'actual edifici de la Torre Negra conserva actualment l'aspecte que adquirí en aquesta remodelació: una gran casa forta construïda amb pedra procedent d'una pedrera propera, amb merlets i sageteres i una torre a manera de talaia.

La torre disposa d'espais agrícoles, residencials i de defensa característics de les torres rurals de la noblesa: celler, estances per a l'oli, estable, sala, cambres, capella i espais distintius de l'orde militar, com ara cambres dels escuders, dels missatgers, cambres per a la ferramenta i sala d'armes.

Al segle XVIII (el 1782) la Torre Negra va ser adquirida pel monestir de Sant Cugat, que transformà el recinte en un centre d'explotació agrícola. En aquests moments es feren les obres del balcó de la sala i, també, els cups.

Amb la desamortització de Mendizábal, el 1842, va ser subhastada i adquirida per la família Rabadà, per un import de més de dos milions de rals. La propietat incloïa més de 2.000 oliveres. Els nous amos mantingueren l'ús agrícola i, sobretot, el conreu de la vinya. A principis del segle XX s'hi van fer reformes. Entre d'altres, l'obertura de finestres d'estil neogòtic (o amb peces gòtiques) i les compartimentacions interiors. També s'afegiren al costat nord i est altres cossos que posteriorment foren enderrocats i dels quals se'n conserven alguns vestigis.

De la darrera família propietària en destaca Joan Rabadà Vallvé. Va ser pintor, aventurer, bohemí i va obtenir un premi a l'Exposició Universal de Pintura de Filadèlfia l'any 1876. De la seva obra destaca l'interior de la cúpula de la Casa Rosada (palau presidencial de l'Argentina). El 1902 va participar en el grup promotor dels Ferrocarrils de Catalunya, amb la proposta de la línia entre Penitents i Olesa de

Montserrat, que havia de tenir una estació a la Torre Negra. Aquest traçat finalment no va fer-se, perquè va passar per la Floresta, per influència de Frank S. Pearson. Malgrat això, Rabadà va vendre terrenys de la finca on van construir-se diversos xalets, entre la rambla de Can Bell i el passeig Calado.

Entorn de 1920 els Rabadà mantingueren un conflicte amb els rabassaires de les seves terres. Hi va intervenir el conegut polític i advocat laboralista Francesc Layret, que aconseguí defensar els drets d'aquest col·lectiu.

A finals del segle XX, quan el nucli urbà de Sant Cugat del Vallès estava en expansió, la Torre Negra va esdevenir símbol de la defensa de Collserola davant dels intents d'urbanitzar els seus entorns. Per aquest motiu el 1994 es va crear la Plataforma per a la Defensa de la Torre Negra i Rodalies. L'any 2022 la Torre Negra fou comprada per l'Ajuntament de Sant Cugat.

Els jaciments arqueològics de la Torre Negra i del paratge de la Torre Negra es van localitzar en les prospeccions realitzades el gener de 1999. Concretament, del 4 al 15 de gener de 1999, sota la direcció d'Alba Rodríguez i Jordi Aguelo.

Bibliografia

Ajuntament de Sant Cugat del Vallès. Catàleg de Sant Cugat. Revisió del Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic. 2008.

Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya.

Inventari del Patrimoni Arqueològic de Catalunya.

AGUELO, Jordi; MIQUEL, Domènec; RODRÍGUEZ, Alba. *Carta Arqueològica de Sant Cugat del Vallès (1998)*. Ajuntament de Sant Cugat del Vallès.

FOJ ALVIRA, Gemma; TORTOSA SAPERAS, Joan (1991). *Masies i ermites de Sant Cugat del Vallès*. Ajuntament de Sant Cugat del Vallès, p.44-45.

GRAU, Tomàs; GÁLGERAN, Octavi (1990). *Masies de Sant Cugat*. P & E Comunicació i Premsa Local de Sant Cugat.

MIQUEL SERRA, Domènec (2007). "El patrimoni històric i cultural en l'àmbit de la Torre Negra". *Gausac* 30-31, 2007, p.7-132.

MÓRA PRESAS, Francesc (1987). *El romànic de Collserola*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p.52-55.

Enllaços d'interès:

[Tot Sant Cugat \(Consulta: 2-12-2023\)](#)

[Museus de Sant Cugat \(Consulta: 1-7-2024\)](#)

